Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.21, maj 2023

Indledningen er redigeret af Jon Tafdrup og Kirsten Vad
Tilsyn ved dr.phil. Henrik Yde

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2026

Indledning til

"Storfyrstinde Alexandra"

ved Emilie Karner Hansen

Indhold

1 Anledning
2 Om storfyrstinde Alexandra
3 Grundtvigs dødedigt
4 Anvendt litteratur
4.1 Trykt
4.2 Utrykt

1 Anledning

Digtet "Storfyrstinde Alexandra" blev trykt den 18. august 1844 i *Berlingske Tidende*. Teksten er skrevet som dødedigt for storfyrstinde Alexandra af Rusland, der døde den 10. august 1844 efter flere måneders sygdom og umiddelbart efter en alt for tidlig fødsel af sin første og eneste søn, som også døde kort efter fødslen (*Berlingske Tidende,* den 20. august 1844, sp. 1). Selv blev hun kun 19 år gammel. Nyheden om fyrstindens død kunne bl.a. læses i *Berlingske Tidende* den 15. august.

2 Om storfyrstinde Alexandra

Alexandra var datter af den russiske kejser Nikolaj 1. Hun kom i tæt forbindelse med det danske kongehus, da hun den 28. januar 1844 blev gift med prins Frederik af Hessen-Kassel, som var nevø til Christian 8. og havde udsigt til at blive nærmeste arving til den danske trone, hvis den oldenborgske kongestamme skulle uddø med kronprins Frederik (Rønning 1914, s. 82). Grundtvigs dødedigt over storfyrstinden blev bragt, mens Frederik af Hessen-Kassel var på vej til København, hvor han ankom den 20. august (*Berlingske Tidende,* den 20. august 1844, sp. 1).

Grundtvig var ifølge Rønning ikke begejstret ved udsigten til en russisk kvinde på Danmarks trone. Han udtrykte i et brev til dronning Caroline Amalie, at han betragtede Rusland som en trussel mod Norden og omtaler det ligefrem som en uvejrssky i øst (Rønning 1914, s. 82). Storfyrstinden var dog kendt i Danmark for sin fromhed og ynde (Brun 1882, s. 213), og hendes død "vakte almindelig sorg" (Johansen 1950, s. 247).

3 Grundtvigs dødedigt

Grundtvigs forfatterskab rummer en lang række af dødedigte, og de adskiller sig ofte fra andre digte i genren, ved at Grundtvig bedømmer den afdøde og placerer "den døde i den åndelige universalhistorie" (Lundgreen-Nielsen 1981, s. 76), eller ved at han "tegner karakteristiske portrætter i sine digte" (Auken 1998, s. 133). Ingen af delene er dog tilfældet i mindedigtet over Alexandra, som i højere grad ligner den øvrige dødedigtning i 1800-tallet, hvor man "trøster sig med den dødes fred hos Gud efter befrielsen fra verdens smerter eller med naturens evige kredsløb", frem for den solide "statusopgørelse", som man ellers finder hos Grundtvig (Lundgreen-Nielsen 1981, s. 76).

Grundtvigs digt berører kun i meget begrænset omfang den dødes liv og personlighed, hvilket sandsynligvis hænger sammen med, at han næppe har haft stort kendskab til Alexandras liv og levned. Han har dog alligevel følt en vis forpligtelse til at bidrage med et digt i anledning af hendes tragiske død, ligesom han sædvanligvis bidrog med lejlighedsdigte og -sange ved begivenheder i kongehuset. At digtet ikke udspringer af nogen dybfølt sorg, kan man desuden ane, idet 1. strofe synes at ligne nogle af de vers, han kasserede i et udkast til sit mindedigt til moderen, "Min Moder" (Grundtvig 1822, en indledning til denne kan læses her): "Hvor Øster-Søens Vove / Sig venlig bugter ind / I Læ af Bøge-Skove" (Lundgreen-Nielsen 1981, s. 28; Fasc. 388.52). Ligheden kan dog være tilfældig eller ikke-intenderet fra Grundtvigs side.

Dødedigtet over Alexandra består af ni strofer a seks vers, hvoraf de fire første danner krydsrim og de sidste to et afsluttende parrim. Strofe 1 sætter den sørgmodige stemning for digtet gennem en række naturmotiver og henviser på samme tid til enkemanden, som netop, midt i sin sorg, er på vej over Østersøen. I 2. og 3. strofe bliver det helt klart, hvad der er sket: "Hun er död i Öster-Lide", og hun ønskes fred. I 4. og 5. strofe henvender digtet sig til kunstnerne, som kan lade "Livets Skin" og hendes ynde leve videre i kunsten. Alexandra bliver gennem digtet beskrevet med variationer af det traditionelle rosenmotiv, som Grundtvig ofte har anvendt i sin poesi som billede på en kvinde (Toldberg 1950, s. 41). Den unge kvinde beskrives som "den Dronning-Knop, som blegned, / För den aabned sig paa Jord" (strofe 8), og hun løftes op til Gud, som giver hende en plads i sin rosenhave, hvor hun kan blomstre "Som en Rose i sin Pragt" (strofe 9). I den sidste strofe indtræder et kollektivt 'os' samt et mere fremadrettet perspektiv, som kan indgyde trøst hos de berørte: "Derfor skal hos os nu svæve / Bruden fiin i Kronings-Dragt, / Let sig op mod Skyen hæve".

4 Anvendt litteratur

4.1 Trykt

- Auken, Sune (1998) *Eftermæle. En studie i den danske dødedigtning fra Anders Arrebo til Søren Ulrik Thomsen*. København.
- *Berlingske Tidende* nr. 219, 15. august. København (1844).
- *Berlingske Tidende* nr. 224, 20. august. København (1844).
- Brun, Hans (1882) *Biskop N.F.S. Grundtvigs Levnetsløb, udførligst fortalt fra 1839*, bind 1. Kolding.
- Johansen, Steen (1950) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs Skrifter,* bind 2. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) "'Rød og hvid i Billedsalen.' Grundtvigs døds- og mindedigte I" i *Grundtvig-Studier* 1981, s. 23-60. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1981) "'Rød og hvid i Billedsalen.' Grundtvigs døds- og mindedigte II" i *Grundtvig-Studier* 1981, s. 47-83. København.
- *Registrant over N.F.S. Grundtvigs papirer 1-30* (1957-1964), udg. Grundtvig-Selskabet af 8. September 1947 & Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. København.
- Rønning, Frederik (1914) *N.F.S. Grundtvig. Et bidrag til skildring af dansk åndsliv i det 19. århundrede,* bind 4:1. København.
- Toldberg, Helge (1950) *Grundtvigs symbolverden*. København.

4.2 Utrykt

- Manuskript i Grundtvig-arkivet, fasc. 388.52, Det Kongelige Bibliotek, København.